

School en bibliotheek: natuurlijke partners

School en bibliotheek zijn natuurlijke partners. Steeds vaker weten zij elkaar te vinden. De huidige bibliotheek heeft leerlingen en docenten veel te bieden – niet alleen boeken maar ook nieuwe media en de knowhow om die te gebruiken. Soms ontwikkelen scholen en bibliotheken samen materiaal: vmbo-kinderen in Groningen hebben er profijt van. Voor kinderen die een extra zetje behoeven, is er ondersteuning: informatie, op papier, via internet, maar ook in persona. Want de bibliotheek fungeert regelmatig als kennismakelaar door bijeenkomsten te organiseren over onderwerpen die opvoeding en onderwijs raken. Op diverse plaatsen in Nederland 'wonen' school en bibliotheek inmiddels 'samen'. Didactief nam een kijkje in Vlissingen en Eindhoven. Het is soms even wennen, want de culturen verschillen aanzienlijk, maar de resultaten doen toch grotere winst vermoeden.

Bibliotheek helpt leren

De bibliotheek werkt steeds vaker samen met school. Doorlopende leeslijnen, leren omgaan met nieuwe media en cultuureducatie zijn doelen die beide delen.

INHOUD

Revolutie in de Scheldemond

Middelbare scholieren naar de bibliotheek lokken blijkt lastig. In Vlissingen is een revolutionaire oplossing gevonden: sinds 1998 is een filiaal van de openbare bibliotheek in scholengemeenschap Scheldemond gevestigd. [Pagina 4](#)

Strijd om betere leerling

Armoedige rijtjeshuizen, oude bankstellen in de voortuin, roestige Japanners voor de deur naast een enkele veel te luxe Mercedes. Spilcentrum De Tafelberg staat als een baken in het Eindhovense Doornakkers, een richtingaanwijzer voor kinderen uit de omliggende straatjes: er is een weg omhoog uit de misère. [Pagina 6](#)

Digitaal bronnenboek

Jongeren zoeken steeds meer informatie via internet. Nadeel is dat ze er zoveel vinden dat ze door de bomen het bos niet meer zien. Schoolbieb.nl speelt daarop in. Deze website biedt geselecteerde en gecontroleerde informatie en themadossiers, geordend per vak en per schooltype. Een handige aanvulling op lesmethodes, vinden docenten. [Pagina 8](#)

Als lezen niet vanzelf gaat

Voor kinderen die moeite hebben met lezen is een bibliotheek een ondoordringbaar oerwoud. Om hen toch te verlokken tot lezen richten steeds meer bibliotheken een aparte hoek in, het Makkelijk Lezen Plein. Bij het gelijknamige landelijk digitale kenniscentrum kunnen leerkrachten, ouders en kinderen terecht voor informatie en leestips. [Pagina 10](#)

Spelenderwijs kunst in vmbo

Docenten van het Noorderpoortcollege, medewerkers van Biblionet Groningen en het Groninger museum ontwikkelden samen een educatief spel voor vmbo-leerlingen over kunst: Artogather. [Pagina 12](#)

Materialenpagina

[pagina 14](#)

door Norma Verheijen

De missie van de bibliotheek is kennis en informatie zo toegankelijk mogelijk te maken voor iedere burger zodat deze zo optimaal mogelijk kan functioneren in een snel veranderende democratische samenleving. Dit streven sluit nauw aan bij de doelstellingen van het onderwijs. De bibliotheek werkt dan ook in veel gevallen nauw samen met scholen. Gezien vanuit de kerntaken van iedere vestiging wordt hierbij de nadruk gelegd op leesbevordering en media-educatie. De bibliotheek heeft scholen veel te bieden, bijvoorbeeld in het voor- en voegschoolse traject. Via tal van activiteiten en projecten proberen bibliotheken om kinderen al op zeer jonge leeftijd vertrouwd te maken met boeken en lezen. Kunnen lezen is een belangrijke voorwaarde om succesvol te presteren in het onderwijs. De bibliotheek wil een bijdrage leveren aan dat succes door het leesplezier van kinderen te stimuleren en hun literaire vaardigheden te vergroten. Naast het kunnen lezen, is ook het kunnen omgaan met nieuwe media een belangrijke voorwaarde om als leerling (en later als burger) goed te kunnen presteren. Ook op dit terrein speelt de bibliotheek een actieve rol. Iedere bibliotheek beschikt over digitale databanken en speciale sites gericht op het onderwijs. Overal zijn internetvoorzieningen en nagenoeg alle bibliotheken organiseren cursussen om de mediavaardigheden bij leden en niet-leden te verhogen.

Percentage basisscholen waarmee bibliotheken samenwerken	90%
Percentage middelbare scholen waarmee bibliotheken samenwerken	70%

Bibliotheken hebben cultuureducatie hoog in het vaandel staan. Onder peuters, kinderen en jongeren, met speciale aandacht voor achterstandsgroepen en allochtonen, heeft de bibliotheek als geen andere culturele instelling een breed bereik.

Aantal jeugdleden tot 18 jaar	2,1 miljoen
Aantal volwassen leden	2,1 miljoen
Aantal bezoekers (niet lid)	4 miljoen

Cultuureducatie betekent voor de bibliotheek vooral leesbevordering, maar ook andere cultuuruitingen zoals film en muziek zijn er makkelijk toegankelijk. Lezen staat natuurlijk voorop. Doel van het leesbevorderingsbeleid van de bibliotheek is ook de verbeeldingskracht en de creativiteit van de lezer te stimuleren. Maar films en muziek zijn daartoe eveneens geschikte middelen. Veel bibliotheken beschikken inmiddels over een collectie die ook voor een vak als cvk geschikt is. Door samen met het onderwijs en andere educatieve part-

HUMANTOUCHPHOTO

Lezen is belangrijke voorwaarde om te kunnen presteren op school

ners doorlopende leeslijnen te ontwikkelen, komen kinderen in de voor- en voerschoolse leeftijd tot en met het moment dat ze school verlaten, op een kwalitatief hoogwaardige en structurele wijze in aanraking met boeken en lezen. De komende periode willen bibliotheken op meer locaties zulke doorlopende leeslijnen vormgeven samen met het onderwijs. In Drenthe zijn inmiddels heel goede ervaringen opgedaan met de Gemeentelijk LeesbevorderingsPlannen (GLP). Doel is om kinderen en jongeren aan het lezen te krijgen en te houden. Om dat te bereiken wordt plaatselijk een leesbevorderingsnetwerk ontwikkeld. Vertegenwoordigers van voerschoolse instellingen, scholen en bibliotheken komen regelmatig bij elkaar en zetten samen een doorlopende leeslijn uit. Centraal daarin staat aandacht voor een collectie boeken en materialen die past bij de doelgroep en organisatie van bij die collectie passende activiteiten. Resultaat is dat door die onderlinge afstemming de inspanningen meer effect hebben. De kinderen en jongeren lezen aanwijsbaar meer, beter en met meer plezier, omdat hun nieuwsgierigheid is geprikkeld; zij gaan sneller zelf op zoek naar leesstof.

MEDIA-EDUCATIE

In onze samenleving spelen (digitale) media een steeds grotere rol. Steeds meer informatie wordt digitaal aangeboden. Inmiddels echter in zulke enorme hoeveelheden dat velen hun weg in die digitale informatie-jungle nog maar nauwelijks kunnen vinden. Ook kinderen en jongeren dreigen nogal eens te verdwalen in dit oerwoud. De bibliotheek, die als kerntaak heeft informatie toegankelijk te maken voor een breed publiek, wil hierin als wegwijzer fungeren. Tal van programma's en speelse activiteiten zijn ontwikkeld om leerlingen maar ook hun leerkrachten en docenten de helpende hand te bieden. Zo richt de zogenoemde Jeugdkrakers Competitie zich voornamelijk op leerlingen van groep 8, maar ook leerkrachten worden uitgedaagd om mee te spelen in deze landelijke internetcompetitie. Doel van deze competitie is de zoekvaardigheden van de deelnemers op het internet en in andere nieuwe media te vergroten.

Bij www.Al@din.nl kan iedereen een informatieve vraag kwijt die via e-mail door bibliotheekmedewerkers wordt beantwoord. Vooral bij jongeren is deze site zeer populair.

Zij stellen hier jaarlijks zo'n 85.000 vragen.

In www.schoolbieb.nl is voor leerlingen van primair en voortgezet onderwijs veel betrouwbare informatie op maat te vinden. De informatie, in woord en beeld, wordt per onderwijssoort, per leerjaar en per vak thematisch aangeboden. Maar de bibliotheek doet meer. Jaarlijks gaan bijna een miljoen kinderen in schoolverband op bezoek in de bibliotheek, waar ze leren hoe ze informatie kunnen vinden in de digitale bestanden (krantenbank, de literom et cetera.). De bibliotheek wil kortom fungeren als wegwijzer en probeert daarnaast ook te selecteren uit de enorme berg digitale informatie zodat het vinden van informatie in de bibliotheek vereenvoudigd wordt.

BREDE SCHOLEN

In een onderzoek uit 2004 noemde driekwart van de gemeenten met brede scholen de bibliotheek als partner. Er zijn inmiddels meer dan zeshonderd brede scholen in Nederland. Het nieuwe kabinet heeft in het regeerakkoord aangegeven de ontwikkeling van brede scholen een extra impuls te willen geven. Hier liggen kansen om de samenwerking tussen brede scholen en bibliotheken verder uit te bouwen. Verschillende brede scholen leggen natuurlijk diverse accenten: van het voorkomen van taalachterstanden, het stimuleren van sociale cohesie op wijkniveau of in kleine kernen tot het vergroten van cultuurparticipatie et cetera. Het zijn allemaal accenten waar de bibliotheek met haar diensten nauw op aansluit. De afgelopen jaren zijn veel ervaringen opgedaan in de samenwerking tussen brede scholen en bibliotheken. Soms is de bibliotheek in het gebouw gevestigd en dient ze als schoolmediatheek (zie pagina 4 en 6 van deze special). In andere gevallen wordt de bibliotheek gevraagd de schoolmediatheek in te richten met veel leesboeken en wordt zij gevraagd activiteiten rond het leren zoeken van informatie op het web te organiseren. De bibliotheken hebben landelijke handreikingen ontwikkeld om de samenwerking met brede scholen te vereenvoudigen. Deze zijn bijegebracht op www.debibliotheken.nl/casanova.

Norma Verheijen is beleidsmedewerker van Vereniging Openbare Bibliotheken.

Revolutie in de Scheldemond

Middelbare scholieren naar de bibliotheek lokken blijkt lastig. In Vlissingen is een revolutionaire oplossing gevonden: sinds 1998 is een filiaal van de openbare bibliotheek in scholengemeenschap Scheldemond gevestigd.

door Monique Marreveld

Stedelijke Scholengemeenschap Scheldemond in Vlissingen is met 1200 leerlingen voor vmbo (lwoo), havo en vwo een van de drie grote spelers op Walcheren. Maar ze is de enige met een filiaal van de Openbare Bibliotheek (OB) in huis. Directeur Kees Hamann van de OB: 'Bibliotheken krijgen steeds minder jongeren binnen. Onze gedachte was "als we de voorziening nu eens naar een school toe brengen?" We hebben verschillende scholen benaderd en het Scheldemond zag mogelijkheden. In 1998 hebben we daar de hele C-collectie (boeken voor jeugd van 12-15 jaar, red.) neergezet.' Inmiddels gaat het allang niet meer om boeken alleen, negentig procent van de collectie is digitaal en online. Er staan 130 computers in de mediatheek en een klein aantal kasten met literatuur en vooral naslagwerken. Veel lesmateriaal is online beschikbaar. De leerlingen hebben toegang tot de collectie van de gezamenlijke Zeeuwse bibliotheken. Het

ging en gaat Hamann dan ook niet alleen om leesbevordering. 'Doel van de Vlissingse bibliotheek is sinds 1912: het bevorderen van de geestelijke ontwikkeling van alle Vlissingers. Dat betekent dat ik informatie moet aanbieden en mensen moet leren omgaan met die informatie.' Hamann bereikt nu de gehele schoolbevolking van Scheldemond.

BREEKIJZER

Directeur onderwijs van Scheldemond, Eugène Fagg, is blij met de samenwerking. 'Wij hadden net als iedereen kasten met boeken en ouders die als vrijwilligers de uitleen deden. Toen ict belangrijker werd, waren de professioneel opgeleide mensen die de bibliotheek kon bieden zeer welkom.' Het was een flinke investering: het eerste jaar betaalde Scheldemond circa 350.000 gulden aan een grootscheepse verbouwing en personeelskosten (detachering).

KEES HAMMAN

Kunstmatige scheiding tussen school en vrije tijd wordt in bibliotheekfiliaal op Scheldemond doorbroken.

De bedoeling was dat de vernieuwde mediatheek voldeed aan wat wij toen dachten dat de tweede fase zou worden, aldus Leunis Gabrielse. De samenwerking met de Openbare Bibliotheek paste in die opzet. Gabrielse is docent klassieke talen en was voorzitter van de medezeggenschapsraad toen de overeenkomst met de OB werd gesloten. 'Maar met die tweede fase liep het anders dan gedacht en opeens zaten we met luxe ruimtes waar leerlingen niet altijd deden wat wij verantwoord vonden. Als we de mediatheek in stand wilden houden, moesten we nadenken over een andere vorm van onderwijs. De ruimte die we hadden laten neerzetten, ging als een soort breekijzer fungeren om het onderwijs te vernieuwen.'

LERARGEVOELIG

Het onderwijs op Scheldemond is flink gewijzigd. De 'kleine' vakken culturele en kunstzinnige vorming, algemene natuurwetenschappen, klassieke culturele vorming en maatschappijleer worden integraal in de mediatheek gegeven;

School kan meer profiteren van knowhow bibliotheek

'normale' contacturen zijn er niet meer. De leerlingen maken hun opdrachten zelfstandig tijdens de zogenoemde z-uren. Docenten surveilleren, er is procescontrole via inlevermomenten.

Een prima ontwikkeling, vindt Gabrielse. 'Mijn rol is voor het aanleren van Latijn veel belangrijker dan bij basiskennis kunstgeschiedenis. Tachtig procent van wat ik vroeger vertelde, hoe leuk ik dat ook deed, wisten ze de volgende dag niet meer. Nu maak ik bijvoorbeeld een begrippenlijst voor kunstgeschiedenis en moeten de leerlingen een catalogus met afbeeldingen en beschrijvingen maken. Het is veel leuker om te doen en ongemerkt ook veel leerzamer. Daar hebben ze mij helemaal niet bij nodig.'

Maar heeft Gabrielse zich geen formatie door de neus laten boren? 'Geen enkele docent doet vrijwillig afstand van zijn klas. Dat is waar. Maar er zijn onder de streep geen uren verloren gegaan, ze zijn alleen anders verdeeld. De uren die vrijkwamen bij de kleine vakken, steken we op Scheldemond in vakken die meer leraargevoelig zijn. Voor wis-, natuur- en scheikunde, economie en Latijn zijn er twee à drie uur per week meer ingeroosterd. Zo kunnen we ons inhoudelijk profileren.' Het nieuwe rooster draait dit jaar voor het eerst voor alle klassen. Over de leerprestaties zijn nog geen cijfers bekend.

Het werken met z-opdrachten in de mediatheek vergt nieuwe vaardigheden van de docenten. Gabrielse: 'Wij hebben leren nadenken over ons vak terwijl we niet direct voor de klas stonden. Dat vindt de een makkelijker dan de ander. Het materiaal dat we maken voor de z-uren, is bovendien controleerbaar (iedereen kan het online inzien en als het niet op tijd af is, weten alle collega's dat). Je bent dus kwetsbaarder als individueel docent. Maar het maakt de organisatie als geheel sterker. Als er een docent ziek is, is er geen man overboord: iedereen kan zijn surveillance overnemen.' Voor alle docenten is het *European computer driving licence* verplicht, teams deden projecten in de mediatheek en de

good practices daaruit zijn tijdens studiedagen overgedragen. Docenten moeten elkaars online z-opdrachten beoordelen tijdens intercollegiale consultatie.

Is iedereen zo enthousiast als Gabrielse en Fagg? Jan Elfrink, docent aardrijkskunde en geschiedenis in het vmbo, zet kanttekeningen. Hij ziet voordelen: ruimte voor computers, achtergrondinformatie en materialen uit de hele Zeeuwse collectie voor leerkrachten die resulteren in betere lessen. 'Maar', zegt hij, 'mijn leerlingen hebben meer begeleiding en heel gerichte opdrachten nodig. De drempel om zelfstandig te werken in de mediatheek is voor deze leerlingen te hoog. Een surveillerende docent moet verstand hebben van de opdracht die de leerlingen maken, anders wordt het niks. Hij moet vragen over de stof kunnen beantwoorden en hij moet ze op gang brengen.'

Hoe bevalt de samenwerking de bibliotheekmedewerkers? Leni Beijer is coördinator mediatheek in Scheldemond. Zij is trots op wat er tot stand is gebracht, maar 'het kan beter. Niet alle docenten schakelen ons voldoende in. Leerlingen missen soms de vaardigheden om betrouwbare en volledige informatie op internet te zoeken en de mediatheek goed te benutten.' Volgens de Vrije Universiteit is dit overigens een landelijk beeld. Maar Beijer ziet kansen: 'We zijn met school in overleg om volgend schooljaar docenten en alle eerste en tweedejaars een cursus informatievaardigheden te geven. Wij hebben de formatie er voor. We hopen door meer contact met docenten ons aanbod ook beter op het curriculum te kunnen afstemmen. Het is een zaak van lange adem, maar dat is logisch. We komen nu eenmaal uit verschillende culturen.' De mediatheek is veertig uur per week open en zij is behalve een leerplek ook een ontmoetingsplek, zegt Beijer. 'Wij willen kinderen een plek bieden waar ze rustig informatie tot zich kunnen nemen. In de aula is de norm dat je niets doet wat met school te maken heeft. Dat is niet *cool*. Hier kun je in je vrije tijd iets leren. Maar dan moet het wel een prettige

Dankzij bieb meer uren voor 'docentgevoelige' vakken

plek zijn. De kunstmatige scheiding tussen school en vrije tijd kun je in een mediatheek doorbreken. Hier kunnen kinderen in aanraking komen met impulsen van buiten die ook vormend zijn. Maar het kost me moeite om bijvoorbeeld een leestafel en een presentatiehoek te handhaven, want de school moet dat goedvinden: docenten hebben soms het gevoel dat we dat soort dingen voor de lol doen, "een beetje bibliotheekje spelen". Niet dus, er zit een idee achter.' Er is puur enthousiasme bij Beijer. 'We zijn bezig met een project *Lezen aan zee*, samen met docenten Nederlands, om het lezen te bevorderen, we doen mee aan het Bazar-project.' School en bibliotheek zijn natuurlijke partners, daar is Beijer van overtuigd.

Haar baas, Kees Hamann, zoekt vanuit deze gedachte samenwerking met twee brede basisscholen-in-aanbouw op Walcheren; als zijn plannen doorgaan, krijgen ook zij een bibliotheek binnen hun muren. Hij heeft tevens een voorstel ingediend om de jaarlijkse exploitatiekosten van filiaal Scheldemond (circa 125.000 euro) door de gemeente Vlissingen te laten betalen. <<

Bibliotheek speerpunt in strijd om betere leerling

Armoedige rijtjeshuizen, oude bankstellen in de voortuin, roestige Japanners voor de deur naast een enkele veel te luxe Mercedes. Dit is het oude deel van de wijk Doornakkers in Eindhoven. Aan de ringweg 'Speeltuin St. Joseph anno 1945', verder alleen wat morsige grasveldjes. Spilcentrum De Tafelberg staat als een baken in de wijk, een richtingaanwijzer voor kinderen uit de omliggende straatjes: er is een weg omhoog uit de misère.

door Monique Marreveld

SPIEL staat voor spelen, integreren en leren. Maar je zou De Tafelberg de Eindhovense variant van een brede school kunnen noemen: het herbergt peuterspeelzaal de Grabbelton, kinderdagopvang plus De Petteflet (voor kinderen met een indicatie omdat ouders problemen hebben of omdat ze zelf extra aandacht behoeven), buitenschoolse opvang De Walvissen, salto-basisschool De Driesprong, naschoolse activiteiten voor kinderen (KNAP) en algemeen toegankelijke faciliteiten zoals een keuken, bibliotheek, gymzaal, computer- en cursuslokaal, een ruimte voor remedial teacher, et cetera. Wat kinderen in de buurt tekortkomen, kunnen ze hier 'op de berg' inhalen: licht, ruimte, leer- en speelmaterialen en ondersteunende volwassenen.

In de mediatheek van het Spilcentrum zitten twee kleuters achter de computer. Drie bovenbouwers zoeken boeken voor een werkstuk. Een leidster leest een kleintje voor in een hippe limoengroene zithoek. Er heerst een prettige rustige sfeer. Mediathecaresse Karin Hartgers kent (vrijwel) al haar klantjes bij naam. Kinderen die vroeger nooit in de bibliotheek kwamen, lenen hier wel, zegt ze trots. 'Het leengedrag is honderd procent! Dat komt mede dankzij de korte lijntjes met de basisschool. Ik heb hier bijvoorbeeld een kind gehad dat niet meer mocht lenen, omdat haar ouders bang waren dat het te duur zou worden bij beschadiging of door te laat inleveren. In een normaal filiaal zou ik er niet eens bij stilstaan. Maar hier kan ik via de leerkracht proberen te bemiddelen en die ouders gerust stellen. Inmiddels leent dat meisje weer en is ze twee avi-niveaus vooruit gegaan; ze is hartstikke trots op zichzelf.'

SPEL- EN BOEKENPLAN

De directe aanpak is het geheim van de schoolbibliotheek. Is een boek nog niet uit, dan kan er gemakkelijk verlengd worden. Dreigt een kind toch te laat in te leveren, dan geeft Hartgers de leerkracht een seintje. Het feit dat de kinderen de mediatheek klassikaal bezoeken, heeft ook invloed op hun leengedrag. Zij stimuleren elkaar en geven elkaar tips. Dat is voor moeilijke lezers heel wat anders dan wanneer ze het zelf maar moeten uitzoeken, zegt Hartgers. Ook zij on-

dersteunt en adviseert de kinderen. 'Ik ben niet meer een onbekende bibliotheekjuffrouw, maar gewoon juf Karin die er bijna altijd is. Kinderen vertrouwen me, en daardoor kan ik ze beter helpen.' Leent een kind een tijdje niks, dan kijkt ze samen met de leerkracht waar de schoen wringt. Soms komen in de bibliotheek privé-problemen naar voren, die Hartgers dan doorgeeft aan de groepsleerkracht. Hartgers selecteert boeken die passen binnen het voor- en vroegschoolse programma Piramide waarmee in peuter-

Bibliotheek mobiliseert wij-weten-de-weg-ouders

speelzaal, kinderdagopvang en in de onderbouw van De Driesprong wordt gewerkt. Tevens helpt zij ouders met het enigszins vergelijkbare Opstap, en neemt ze af en toe kleuters apart uit de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf om een computerspelletje met ze te doen of ze voor te lezen. Leerkracht Angela Vonk van groep 1 is blij met de extra knowhow die Hartgers biedt. Vooral haar inbreng bij het spel- en boekenplan vindt ze nuttig. Kinderen van de speel- otheek en de groepen 1, 2 en 3 mogen wekelijks met hun ouders een boekje komen uitzoeken. Voor groep 1 op maandagochtend en groep 2/3 op woensdagochtend. Hartgers legt het materiaal klaar. Vonk: 'Je krijgt mensen binnen die infobrieven van school normaliter zouden weggooien en die je ook moeilijk bereikt via een reguliere bibliotheek.' Hartgers: 'Ouders leren voor en van hun kind. Ik had hier eens een jongetje dat zijn moeder zat voor te lezen. Die vrouw is daarna een alfabetiseringscursus gaan doen. Toen de mediatheek officieel werd geopend, hield zij een toespraak namens de ouders, met een spiekbriefje voor haar neus!' Hoewel Vonk enthousiast is, vindt Hartgers het wel moeilijk om alle leerkrachten te bereiken. 'Ze maken nog onvoldoende gebruik van de knowhow die we in huis hebben. Maar ik probeer mensen in de wandelgangen aan te spreken, in de koffiekamer. Volgend jaar heb ik afgesproken de belangrij-

BERNA VAN DIJK

Directe aanpak is geheim van schoolbibliotheek

ste bouwvergaderingen bij te wonen zodat ik een beter beeld krijg van wat school nodig heeft en beter kan inspringen met mijn ondersteuningsaanbod. Veel leerkrachten zijn gewend hun eigen weg te zoeken en bovendien, niet iedereen wil geholpen worden. Als ik een project signaleer via de leerlingen, leg ik meestal wel contact met zo'n leerkracht, maar de een is er blijer mee dan de ander. Sommigen beschouwen projecten juist als de kersen op de taart die ze niet willen missen. Maar goed, er is werk genoeg. Ik zou ook graag richtlijnen schrijven voor werkstukken (hoe zoek je informatie, hoe selecteer je?), want nu verschillen die nog te veel per leerkracht.'

TAALKNAP

Adrie van den Eeden, directeur van De Driesprong, wil de komende jaren hoog inzetten op taal en de mediatheek zal daar wat hem betreft een grote rol in spelen. De Driesprong staat onder druk. Van den Eeden schetst een beeld waarin achterstand zich verhardt en verdiept. Zijn school zit aan de onderkant (ook qua leerlingenaantal zit hij maar net boven de opheffingsnorm) en hij doet er alles aan om te voorkomen dat ze nog verder afglijdt. Steeds meer kansrijken verlaten de buurt en de school lijkt langzaam te verzwarren. 'Als er twintig kansarmen in een groep zitten en vijf ouders die wel weten waar het stadhuis is, hoe de bibliotheek werkt, wat een tandarts is, dan heb ik goud in handen. Ik kan als deskundige op afstand blijven; dat vijftal helpt de rest op weg. Dat is goed voor ieders zelfvertrouwen. Maar het blijkt steeds moeilijker die laatste vijf te behouden, want ook enkele kansrijke Turken trekken weg uit de wijk. En dat is waar mijn Spilcentrum en in dit geval de bibliotheek van belang wordt. Door de nadruk op taal te leggen, voor zwarte en witte kinderen, kan de school zich beter profileren en

een grote groep behouden. Ik wil alle ouders het gevoel geven dat hun kinderen hier aan hun trekken komen, ook de hoogbegaafde leerlingen bij wijze van spreken. Ik wil de wijweten-de-weg-ouders mobiliseren. En dat kan door te focussen op taal en woordenschat. Daarbij is de bibliotheek onontbeerlijk.'

VERWATEREN

De bedoeling is volgend jaar een taalknap-project starten, een uitbreiding van de bestaande naschoolse KNAP-activiteiten, maar dan op talig gebied. De financiering is een uitdaging. De Tafelberg werd neergezet in 2000 toen de politieke situatie in Eindhoven gunstig was, een links bestuur was bereid geld te steken in achterstandsbestrijding onder de vlag van het Spilcentrum. Het tot stand komen van de mediatheek (geopend in 2005) was al lastiger. De openbare bibliotheek bracht expertise en boeken in, Salto (bestuur van De Driesprong) financierde de huisvesting en de provincie betaalde de detachering van de bibliothecaresse. De gemeente was er blij mee, dat wel. Van den Eeden hoopt dat zij daarom voor de komende periode een taalknap-project wil subsidiëren.

In de Educatieve Agenda, een convenant tussen de gemeente en educatieve partners in Eindhoven, is afgesproken dat in 2010 zeventig procent van de scholen spilcentra zijn. Op minimaal twee locaties moet een mediatheek komen zoals in De Tafelberg. Van den Eeden is een voorstander van SPIL-ontwikkeling, maar ziet ook een gevaar: als de faciliteiten worden verdeeld over teveel partners, verwatert de boel. 'Dan komt weer de principiële vraag naar voren: "Hoe bied je gelijke kansen aan kinderen?" Door elk kind evenveel zorg te bieden of door gezamenlijk extra in te zetten voor de kansarmen? Ik denk het laatste.'

Schoolbieb.nl digitaal bronnenboek in de klas

Jongeren zoeken steeds meer informatie via internet. Nadeel is dat ze er zoveel vinden dat ze door de bomen het bos niet meer zien. Schoolbieb.nl speelt daarop in. Deze website biedt geselecteerde en gecontroleerde informatie en themadossiers, geordend per vak en per schooltype. Een handige aanvulling op lesmethodes.

MARIËKE VAN DER LEIJ

Bibliotheek biedt onderwijs steeds diverser ondersteuning: digitaal en in real time

door **Bea Ros**

'Ik maak een werkstuk over zeehonden, heeft u informatie voor mij?' 'Hebt u ook een boek over de Tweede Wereldoorlog?' 'Ik wil iets weten over Spanje.' Dergelijke vragen krijgen medewerkers in de (jeugd)bibliotheek aan de lopende band. En de bibliothecaris gaat vervolgens in de collectie gericht op zoek naar bruikbaar materiaal, passend bij de leeftijd van de vrager.

Als diezelfde leerling 'zeehonden', 'Tweede Wereldoorlog' of 'Spanje' intikt bij Google, krijgt-ie een hausse aan links over zich heen, waarbij hij zelf maar het koren van het kaf moet zien te scheiden. Schoolbieb.nl combineert de voordelen van internet - snel, direct bij de hand, overal raadpleegbaar - met de betrouwbaarheid van openbare bibliotheken. 'Het is

dienstverlening die de bibliotheek altijd al heeft geboden, maar nu digitaal', zegt woordvoerder Karlijn van der Lelij.

SELECTIE

Zestien redactieteams van elk vier bibliothecarissen vullen de databank van Schoolbieb.nl. Op dit moment is alleen de databank voor het vmbo goedgevuld, maar najaar 2007 kunnen ook het primair onderwijs en havo/vwo volop gebruik maken van de website. In 2008 komen daar dan nog het mbo en volwassenenonderwijs bij. 'Goedgevuld' betekent dat de databank per schooltype minimaal tweehonderd (groep 5/6) tot vierhonderd (vmbo) bronnen bevat. Via de homepage komt de gebruiker bij het gewenste

schooltype en vervolgens is er de mogelijkheid per schoolvak of leergebied te zoeken of algemeen op trefwoord te zoeken. Wie als trefwoord 'Tweede Wereldoorlog' intikt, krijgt onder meer links naar 'Werkstukwijzer Tweede Wereldoorlog' en 'Anne Frank is niet van gisteren'. Vmbo'ers kunnen zich ook op beroepen oriënteren. Ten slotte zijn er links naar Kennisnet, Davindi en Digischool.

Dat laatste roept de vraag op wat Schoolbieb.nl meer te bieden heeft dan deze al bestaande en in het onderwijs goed ingeburgerde sites. 'We onderscheiden ons door onze selectie', stelt Van der Lelij. 'Kennisnet en Davindi bijvoorbeeld bieden heel veel links, maar wij selecteren links.'

Daarbij letten de Schoolbieb-redacteuren niet alleen op betrouwbaarheid van de informatie, maar ook of deze voor de doelgroep begrijpelijk is. Het aantal bronnen wordt bewust beperkt gehouden. 'Voor het vmbo houden we het meestal op zes bronnen', vertelt redacteur Nienke Roozendaal. 'Niet zoveel als bij Google, maar bij ons heb je iets aan elke bron en klopt het wat er staat.' De bronnen kunnen boektitels, websites, artikelen of filmpjes zijn. Schoolbieb.nl koopt *content* in, zoals filmpjes over beroepen (voor het vmbo), animatiefilmpjes over de exacte vakken, artikelen uit *Zo Zit dat* en *AO*-reeks. Een contentmanagementsysteem checkt regelmatig of de links nog actueel zijn.

Elk item bestaat uit een korte inroetext met fotootje en een bodytekst van - voor vmbo'ers - maximaal vier alinea's plus links naar bronnen. De keuze van de onderwerpen wordt ingegeven door het curriculum, de kerndoelen en eindtermen, vertelt Roozendaal. 'We sluiten zo dicht mogelijk aan bij wat er op school gebeurt. Schoolbieb.nl is een extraatje bovenop de lesmethode.'

Daarnaast sluiten redacteuren aan bij de actualiteit, met items over bijvoorbeeld Irak en Afghanistan, en bij de leefwereld van jongeren, met items over drugs en loverboys. Ook verzoeken van leerlingen worden gehonoreerd, vertelt Roozendaal. 'Zo is er een dossier over straatkinderen gekomen.'

GROTE ENCYCLOPEDIË

Schoolbieb.nl was in januari 2007 goed voor negenhonderd gebruikers met in totaal 20.000 bezoeken. 'Nog niet zoveel', vindt Van der Lelij, 'maar de site is ook nog in opbouw.' Vanaf najaar 2007 moet Schoolbieb.nl echt scholen gaan veroveren. De docenten met wie redacteuren overleggen of ze op de goede weg zitten, zijn redelijk tot zeer positief over de mogelijkheden van de website. 'Ik zie de meerwaarde van deze site vooral in de verwijzingen naar boeken en artikelen', stelt Lute Rook. Hij is docent in groep 5 en middenbouwcoördinator op de Julianaschool in Rijssen die reflectieschool is voor een Schoolbieb-redactieteam. 'Verwijzingen naar internetsites zijn er al genoeg, kijk maar naar Kennisnet.' Niet erg zinnig vindt Rook het oefenmateriaal dat nu bij een vak als rekenen aangekondigd staat. 'Oefenen met sommen via zo'n website vind ik onzin. Op dit gebied wordt genoeg aangeleverd door educatieve uitgeverijen. Maar wat bijvoorbeeld bij aardrijkskunde staat, extra informatie over de provincies, dat vind ik zeer bruikbaar.' Zijn school gebruikt de website nog niet zo veel, maar dat komt ook, aldus Rook, omdat het deel voor het primair onderwijs nog niet zoveel bevat. Hij vindt Schoolbieb.nl vooral handig om in te zetten bij groepsopdrachten in de klas. Zoals: zoek extra informatie over dit en dit onderwerp. 'Ik zie Schoolbieb.nl als een grote

encyclopedie op kinderniveau.'

Wat Rook betreft wordt Schoolbieb.nl aan Kennisnet gehangen. Want waarom nou een tweede website als er al een site is die bovendien door scholen intensief gebruikt wordt. Voor Margreet van Gelderen, biologielerares op het Zernike College in Groningen, zou dat daarentegen de aantrekkelijkheid van Schoolbieb.nl niet vergroten. 'Hun kracht is de overzichtelijkheid en dat is nou net wat ik op Kennisnet mis. Daar moet ik te veel keuzes maken.' Van Kennisnet gebruikt ze alleen de onderdelen Digischool en ExamenSite, voor het overige kan ze er niets mee in haar lessen. Door Schoolbieb.nl was ze juist aangenaam verrast: 'Ik wist niet dat de site bestond, maar hij ziet er leuk uit en bevat bruikbare dingen.'

Haar school heeft een digitale leeromgeving, *Brainbox Blackboard*. Zelf maakt ze daar intensief gebruik van. 'Als ik een onderwerp uitleg, zoek ik er van tevoren handige sites bij. Zo kan ik voortaan dus ook Schoolbieb.nl gebruiken.' Ze mist bij haar vak wel enkele onderwerpen, bijvoorbeeld evolutie, en de indeling loopt niet helemaal parallel aan die van

'Kracht van Schoolbieb.nl Is de overzichtelijkheid'

haar lesmethode, maar dat vindt ze geen probleem.

Ze vindt de lengte en toon van de inroeteksten goed afgestemd op vmbo-leerlingen. Niet te moeilijk, niet te lang (maximaal 1 beeldpagina tekst) en liefst met plaatjes, is haar eigen motto, en dat komt aardig overeen met de informatie op Schoolbieb.nl. 'Het artikel *Hoe "aaps" is een mens* is echt het maximum aan tekst voor vmbo-leerlingen, maar *Bloed in beeld* is hartstikke leuk. Als ik dat zelf allemaal had moeten uitzoeken, zou ik veel gemist hebben.'

KOSTEN

Op dit moment is Schoolbieb.nl nog gratis. Maar door de toenemende hoeveelheid ingekochte *content* moet de site straks gaan werken met een inlogcode. 'Het idee is dat leerlingen straks met hun bibliotheekpas kunnen inloggen', vertelt Van der Lelij. Tot 12 jaar zijn kinderen gratis lid van de openbare bibliotheek, maar daarna kunnen bibliotheken een (gereduceerd) tarief berekenen. Ook voor een algemene school-inlogcode zullen scholen waarschijnlijk moeten betalen, zegt Van der Lelij.

Dat is een slecht idee, vindt Rook. 'Deze service moet gratis zijn. Als de bibliotheken dat niet kunnen waarmaken, moeten ze er niet aan beginnen. Of proberen geld bij het ministerie te halen.'

Van Gelderen twijfelt. Ze begrijpt dat vulling en vooral onderhoud van de site veel tijd kost en vindt het niet raar dat daar op termijn voor betaald moet worden. 'Maar ik zou het dan wel eerst een tijd willen uitproberen om te kijken wat mijn leerlingen er mee kunnen. En dan zou ik het van harte aanbevelen bij de persoon die bij ons op school over het budget gaat.'

www.schoolbieb.nl Van 18 t/m 20 september 2007 is er een promotieactie van Schoolbieb voor groep 7 en 8, met onder meer een quiz voor leerlingen. Contact via redactie@mediatheek.bibliotheek.nl

Als lezen niet vanzelf gaat

Voor kinderen die moeite hebben met lezen is een bibliotheek een ondoordringbaar oerwoud. Om hen toch te verlokken tot lezen richten steeds meer bibliotheken een aparte hoek in, het Makkelijk Lezen Plein. Bij het gelijknamige landelijk digitale kenniscentrum kunnen leerkrachten, ouders en kinderen terecht voor informatie en leestips.

door **Bea Ros**

Neem een klassenbezoek aan de bibliotheek. Een heel stel kinderen duikt na het 'en nu mogen jullie zelf een boek uitzoeken' meteen de kasten in om daar boeken van de plank te trekken. Blik op de cover, misschien op de naam van de schrijver en even de achterkant scannen. Zo hebben ze snel hun keuze gemaakt. Maar altijd zullen er kinderen zijn die niet weten waar ze het zoeken moeten. En meestal zijn dit de kinderen met leesproblemen, zoals dyslectici, slechtzenden, allochtonen en (sommige) autisten. 'Een bibliotheek is een confrontatie met hun onvermogen', zegt Nanda Geuzebroek, consultant Makkelijk Lezen bij de Stadsbibliotheek Haarlem. 'Ik heb een dyslectische stagiaire gehad en die had in het begin als ze de bieb in kwam maar één gedachte: waar is de uitgang.'

LAAGDREMPELIG

Geuzebroek, zelf moeder van twee dyslectische kinderen, startte vijf jaar geleden een Makkelijk Lezen Plein (kortweg MLP) in de Haarlemse bibliotheek. Zij schakelde daarvoor externe specialisten op het gebied van dyslexie in. De collectie telde destijds al de nodige Makkelijk Lezenboeken, maar die stonden gewoon, zij het met oranje rugsticker, tussen de andere boeken. Dat was te weinig laagdrempelig, merkte Geuzebroek. In het MLP, een aparte hoek in de bibliotheek, staan boeken frontaal gepresenteerd, met de cover naar voren. 'Dat is het verschil tussen wel en geen toegang bieden. Tegen collega's en leerkrachten zeg ik: als je zo'n frontale presentatie niet kunt realiseren, heeft het geen zin een MLP in te richten.'

Behalve toegankelijke boeken bevat het MLP ook materialen waarmee mensen lezen kunnen omzeilen, zoals luisterboeken, boekverfilmingen en cd-roms. Gebruikers van het MLP worden niet aan hun lot overgelaten, maar krijgen desgewenst advies. Daarnaast organiseert de bibliotheek informatieavonden met gastsprekers, bijvoorbeeld over dyslexie en de Ralfi-methode (methodiek voor effectief leesonderwijs uit het project Leesimpuls Speciaal Basisonderwijs). Loes Mense, intern begeleider op basisschool De Duinroos in Velzenbroek, bezoekt deze avonden regelmatig: 'De avonden wisselen van kwaliteit, afhankelijk van de gastspreker'. Die over RALFI bracht haar niets nieuws, de avond met dyslexie-

specialist Tom Braams vond ze heel goed. 'Hij was heel reëel. Ouders van een dyslectisch kind verwachten individuele begeleiding gedurende de hele schoolloopbaan. Dat kan niet, zei Braams, want daarvoor mist de school de expertise en de tijd.' Haar eigen school kan bijvoorbeeld maar een ochtend remedial teaching bieden, ofwel een half uurtje voor zes leerlingen. Elke ondersteuning van buiten de school, zoals een MLP in bibliotheken, is dan meegenomen. Helaas heeft de bibliotheek in IJmuiden, waarbij Menses school is aangesloten, nog geen MLP, dus kan ze ouders en leerlingen er nog niet naar verwijzen.

MLP biedt leerling èn school extra expertise

Maar dat verandert mogelijk. Het concept van het Haarlemse MLP is in 2005 opgepakt door de Vereniging van Openbare Bibliotheken en inmiddels richten steeds meer bibliotheken een MLP in: 76 basisbibliotheken (een bibliotheek met meer locaties) hebben inmiddels zo'n plein en 63 bereiden er eentje voor.

Daarnaast is er een landelijk kenniscentrum MLP opgericht: een website met informatie en leestips voor leerkrachten, ouders, kinderen en jongeren. Scholen die nog geen bibliotheek met een MLP in de buurt hebben, kunnen hier terecht met vragen. Mense maakt daar grif gebruik van. Ze heeft bijvoorbeeld gevraagd hoe de *readingspen*, een leespen die Nederlandse en Engelse woorden scant en voorleest, in gebruik is. 'Daar gaat Nanda Geuzebroek dan achteraan. Het prettige is dat ze heel realistische en praktische informatie geeft.'

HOUVAST

Lisanne Hartman, zelf zwaar dyslectisch - ze zit in 5havo en leest op avi-3 - maakte samen met Nanda Geuzebroek de afdeling jongeren van de website. Ze adviseerde Geuzebroek om de site heel rustig te houden: rechte kolommen, weinig franje en een grote letter. En inderdaad valt de website op door het sobere design - een must voor moeilijk lezenden. Zelf leest Hartman zo min mogelijk. 'Van lezen word ik moe

ANNE HOTTENHUIS

Het Makkelijk Lezen Plein in de openbare bibliotheek Haarlem fungeert al een paar jaar

en chagrijnig. Om je een idee te geven: de ondertitels op tv gaan me te snel.' Als ze al in de bibliotheek komt, zet ze direct koers naar de luisterafdeling. Toch kan ze wel tips voor geschikte boeken geven: 'Een grote letter, rustige pagina's en liefst met plaatjes. Verder moet het een verhaal zijn waar je snel in zit en met een niet te ingewikkelde plot.'

Precies de dingen waar Geuzebroek boeken op selecteert. Plus op aantekelijkheid. Want dat is de makke met veel boeken uit makkelijklezenseries. Dat zijn niet de leukste boeken, zegt ze met gevoel voor understatement. 'Wel dege-lijk, maar niet sprankelend.'

Helemaal eromheen kan ze niet, maar een MLP bevat ook vele andere titels, zoals van Paul van Loon, Mirjam Mous, delen uit de *Klavertjes*-serie van Kluitman en de *Donald Duck*. 'Je moet je hoogdravende literaire eisen laten vallen en werken aan succeservaringen', adviseert ze. 'Het gaat erom kinderen aan het lezen te krijgen. Die series van Kluitman geven bijvoorbeeld herkenning en houvast. Literaire boeken kun je voorlezen, maar geef kinderen om zelf te lezen toegankelijke boeken in handen.'

Ook Loes Mense, die naast haar werk op school een eigen dyslexiepraktijk heeft, benadrukt het belang van voorlezen: 'Veel kinderen hebben geen zin meer in lezen, omdat ze te veel faalervaringen hebben gehad. Ik adviseer ouders: laat maar even. Lees hen voor en laat ze ervaren hoe leuk verhalen zijn.' Want dat boeken iets te bieden hebben, is geen ervaring die je met avi-1-boekjes, waartoe slechte lezers soms maandenlang veroordeeld zijn, opdoet.

Ook samen lezen is een goed alternatief. Daarbij is het zaak dat volwassenen kinderen niet corrigeren, maar lastige woorden juist voorzeggen. Zo kunnen kinderen een woordbeeld inprenten. Op Menses school is gekozen voor tutorlezen, waarbij een leerling uit de bovenbouw samen met een moeilijk lezende leerling uit groep 4 een boekje leest. De

laatste mag aangeven wanneer hij zelf wil lezen en wanneer de ander moet voorlezen. 'Daarbij staat het plezier voorop, lezen moet gezellig blijven.'

WAANIDEE

Scholen kunnen uiteraard zelf ook een MLP inrichten. Ze kunnen voor advies terecht bij het digitale kenniscentrum. Hier staat onder meer een top-100 van geschikte boeken. Veel daarvan zullen scholen al in de kast hebben, dan komt het aan op een aantrekkelijke presentatie. Soms kunnen scholen via de openbare bibliotheek een wisselcollectie huren. Een geheid succes is de *Stoute Hendrik*-serie van Francesca Simon. 'Die moeten scholen verplicht aanschaffen, daar krijg je kinderen echt mee aan het lezen.'

Let bij non-fictie goed op de vormgeving, adviseert Geuzebroek. 'Uitgevers hebben het waanidee dat kinderen vooral drukke en kleurrijke pagina's willen. Voor slechte lezers werkt dat averechts.' Juist voor deze doelgroep is de aloude AO-reeks aan te bevelen.

Haar belangrijkste tip aan leerkrachten? Verdiep je een beetje in het aanbod: 'Wat mij opvalt is dat leerkrachten slecht op de hoogte zijn van wat leuke kinderboeken zijn.' Ze hoeven van haar echt niet in hun vrije tijd jeugdboeken te lezen. Maar dan citeert ze leesonderzoeker Kees Vernooij, gastspreker op een van hun informatieavonden: 'Hij adviseerde om dagelijks tijd in te ruimen voor stillezen. De leerkracht moet dan geen schriften nakijken, maar zelf ook een jeugdboek lezen.'

Even terug naar Lisanne. Die niet veel boeken leest, maar ze wel regelmatig beluistert. 'Mijn favoriete boek? Dat is nog steeds *Blauwe plekken*. De juf in groep 8 heeft dat voorgelezen.'

www.makkelijklezenplein.nl : Op het gedeelte voor jongeren verzorgt Lisanne Hartman de maandelijkse column.

Spelenderwijs kunst ontdekken in vmbo

Docenten van het Noorderpoortcollege, medewerkers van Biblionet Groningen en het Groninger museum ontwikkelden samen een educatief spel voor vmbo-leerlingen over kunst: *Artogather*.

door Carolien Nout

Leerlingen dwalen door de gangen van een groot museum. Zij krijgen uitleg over schilderijen van Groningse expressionistische schilders, een moderne beeldhouwer als Richard Long of over de mode van Victor en Rolf. Soms moeten ze een puzzel oplossen of meedoen aan een quiz om te laten zien wat ze geleerd hebben. Maar rennen over de gangen is er niet bij, het bezoek aan het museum is alleen virtueel. Met het avontuurspel *Artogather* leren vmbo-leerlingen op een speelse manier over allerlei kunstvormen en -stromingen.

Het stoorde Ada Bosman, docente beeldende vakken onder andere op het vmbo aan het Noorderpoortcollege in Groningen, dat er voor haar leerlingen zo weinig inspirerend lesmateriaal was. 'Ik vind het belangrijk dat ook vmbo-leerlingen in aanraking komen met kunst. Mij gaat het erom dat leerlingen kunst onderzoeken om vervolgens zelf ook iets te gaan maken. Je ziet dat deze kinderen hier en daar wel iets van internet plukken, maar om er vervolgens zelf mee aan de slag te gaan en naar hun eigen idee iets te maken, dat vinden ze erg moeilijk.'

EINDTERMEN

Bosmans idee viel in goede aarde bij de projectleider ict van Biblionet Groningen, een regionaal samenwerkingsverband van bibliotheken, en bij het Innovatiecentrum ict van het Noorderpoortcollege. Ze wisten een subsidie los te peuten bij het ministerie van OCW en startten een projectgroep om *game-based education* te realiseren. 'De uitdaging was om iets te maken waarmee de leerlingen informatie verzamelden over kunst in een virtuele omgeving en hen tegelijkertijd uit te dagen ermee aan de slag te gaan', vertelt Bosman. 'Wij wilden daarbij de bronnen van de bibliotheek en het museum voor ze ontsluiten. Het spel moest wel aansluiten op de eindtermen van het vmbo.' In een uniek samenwerkingsverband werd in twee jaar tijd een prachtig vormgegeven spel ontwikkeld dat aan die eisen voldeed. Het spel met de naam *Artogather* verwijst naar kunst om te verzamelen, maar het heeft ook de betekenis van samenwerken. Zo overlegden de docenten intensief met medewerkers van Biblionet en het Groninger Museum over de informatie die het spel moest bieden: welke kunstvormen, schilders of architecten. Ook bespraken ze hoe de achterliggende informatie uit de bibliotheek ontsloten

moest worden. In het Innovatiecentrum van het Noorderpoortcollege werkte een groep computercracks, die via een reïntegratietraject werden geholpen bij hun terugkeer op de arbeidsmarkt, urenlang aan de mooiste grafische beelden.

KLIKGEDRAG

Toen het spel klaar was, konden de leerlingen van het Noorderpoortcollege ermee aan de slag. Ook docenten hebben er uitgebreid mee gespeeld. 'Zij vonden het erg leuk!', zegt projectleider Herman Veenker van het Innovatiecentrum. 'We hebben door middel van enquêtes en observering van het klikgedrag een goed beeld gekregen van de manier waarop leerlingen het spel speelden. Het bleek

'Docenten hebben grote inbreng gehad'

dat leerlingen er erg verschillend mee omgingen. Sommigen houden bijvoorbeeld niet van spelletjes, die willen liever meteen weten wat ze moeten leren. Je moet bij zo'n spel ook goed rekening houden met de technische eisen. Niet iedereen heeft een breedbandverbinding en dan kun je het spel niet spelen. Verrassend genoeg bleek dat veel meisjes de kleuren niet zo mooi vonden. Ik vind het wel jammer dat we niet wetenschappelijk hebben kunnen onderzoeken wat leerlingen er nu precies van leren. Dat zou goede informatie opleveren voor vervolgprojecten, want dan kun je de "bewezen werkende methode" gebruiken.' De plaatjes, beelden, muziek en de spelletjes prikkelen de fantasie van de speler. 'Natuurlijk moet je als school de kennis of techniek aanreiken', legt Bosman uit. 'Bijvoorbeeld in mijn lessen over mode moeten de leerlingen leren een rechte naad te stikken. Maar wat je daar vervolgens mee kunt maken, moeten ze zelf ondervinden en gaan doen, aan de hand van praktische opdrachten. Zo werkt het in dit spel ook. De leerlingen krijgen informatie op maat over kunst, en kunnen aan het einde van het spel hun eigen expositie maken en die vervolgens mailen naar vrienden of familie.'

Veenker is tevreden over de samenwerking binnen het projectteam. 'Het heeft verschillende voordelen gehad

JOHN STOEL

Leerlingen hebben dankzij bibliotheekproject nu ook digitaal toegang tot het Groninger Museum

voor ons als school. Dankzij dit project zijn ook docenten intensief met ict in aanraking gekomen. We hebben deze manier van werken inmiddels voortgezet in andere projecten.'

LEEROMGEVING

Ook de medewerkers van Biblionet Groningen, Hans van Dijk en Marijke Gröniger, zijn te spreken over het resultaat. 'Voor ons was het belangrijk dat wij de schat aan informatie in onze bibliotheek toegankelijk konden maken voor deze specifieke doelgroep: de vmbo-leerlingen. Dat is voor ons een moeilijk bereikbare groep', vertelt Van Dijk, die als hoofd ict penvoerder was van het project.

'Wij selecteren de informatie en kijken naar de context zodat de leerlingen niet verdwalen in de overvloed aan kennis', verduidelijkt Gröniger. 'In de leeromgeving die is gekoppeld aan het spel, kan met behulp van een aquabrowser doorgeklikt worden naar meer informatie over de kunstenaar, naar een website of een encyclopedie. Daarbij hebben de docenten een grote inbreng gehad. Zij hebben inleidingen geschreven bij de verschillende lemma's. Zij vonden het ook mooi om hun eigen informatie weer terug te zien in het spel. En zij wezen ons op het taalgebruik. Wij spreken bijvoorbeeld van bronnen als we verwijzen naar meer informatie, maar de leerlingen zegt dat niets. Dat hebben we dus "waar zoek ik" genoemd.'

Niet alleen de bibliotheek heeft de informatie rondom het spel gerangschikt in de leeromgeving, ook het Groninger Museum gaat er binnenkort zijn bronnen aan toevoegen. Eenmaal gelinkt, kan alle informatie eenvoudig actueel gehouden worden.

Nu de samenwerking goed is bevallen, en de contacten zijn gelegd, is de vraag gerechtvaardigd of er meer spellen

zullen volgen. Maar dat zal volgens Biblionet niet zo eenvoudig gaan. 'Een goed spel maken is heel erg duur. Wij konden dit alleen doen dankzij de subsidie', legt Van Dijk uit. 'Voor uitgevers is het ontwikkelen van een dergelijk spel eenvoudigweg niet haalbaar. Wat wij wel doen is de kennis die we ermee hebben opgedaan, voort te zetten in andere projecten (zie kader). Wij vinden het als bibliotheken belangrijk de verbinding te leggen tussen de fysieke wereld en de digitale, en omgekeerd.'

En zo kunnen leerlingen die enthousiast geworden zijn door het spel, ook gemakkelijk een stapje buiten de digitale wereld maken. Midden in het centrum van Groningen ligt immers het Groninger Museum, dat een prachtige kunstcollectie heeft die in *real time* bewonderd en beleefd kan worden.

Wadden & Water

Artogather betekent kunst om te verzamelen, maar het heeft ook de betekenis van samenwerken. Het spel is kosteloos te downloaden en te gebruiken. Voor de zomer zal de elektronische leeromgeving van de bibliotheek en het Groninger Museum via het spel te bereiken zijn. Andere samenwerkingsprojecten van Biblionet en middelbare scholen in de Groningse regio zijn het Wadden & Water project en Lezen zonder grenzen. Deze projecten zijn er zowel in een Nederlandstalige als een Duitstalige versie. Zie www.biblionet.nl Het spel Artogather, een educational art-venture is te spelen via internet op www.artogather.nl/swf/

De bibliotheek helpt leren

Dat de openbare bibliotheek veel met scholen samenwerkt is bekend. Maar over het totale aanbod is men nog wel eens verbaasd. De bibliotheek heeft bijvoorbeeld al leesbevorderingsprogramma's voor de allerkleinste, maar doet ook veel aan huiswerkbegeleiding en heeft speciale programma's voor dyslectische kinderen. In de brochure *De bibliotheek helpt leren* zijn de diverse mogelijkheden van de bibliotheek op het educatievlak opgenomen.

De brochure is uitgegeven door de landelijke Vereniging van Openbare Bibliotheken en het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing. Het aanbod in uw gemeente kan afwijken van de beschrijvingen in de brochure. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met uw lokale bibliotheek. De brochure is kosteloos te bestellen door een e-mail te sturen naar info@bibliotheekvernieuwing.nl, o.v.v. Brochure-educatie. Zolang de voorraad strekt.

Kijk op kennis

De bibliotheek is veel meer dan boeken alleen. Er is een groot educatief aanbod voor jong en oud. Op de dvd *De Bibliotheek, Kijk op kennis* komt een deel van het aanbod aan de orde. De dvd begint bij de samenwerking met consultatiebureaus, lagere en middelbare scholen om via volwassenonderwijs uiteindelijk uit te komen bij seniorencursussen.

De dvd biedt een verrassende kijk in de bibliotheek en laat zien dat de bibliotheek veel meer is dan een uitleeninstelling van materialen. Ook voor de dvd geldt dat het een landelijke uitgave is en dat het lokale aanbod kan verschillen. De dvd is kosteloos te bestellen door een e-mail te sturen naar info@bibliotheekvernieuwing.nl, o.v.v. Dvd-educatie. Zolang de voorraad strekt.

Al@din

Wat is de achtergrond van '1 april?' Hoeveel kilometer snelweg ligt er in Nederland? Waar komt carnaval vandaan? Waarom is Orion een wintersterrenbeeld? Dit soort vragen kunnen aan al@din gesteld worden. www.aladin.bibliotheek.nl is de vraagbaak van de openbare bibliotheek op internet. Een landelijk netwerk van bibliothecarissen draagt zorg voor de beantwoording. Dat doen ze door onder meer websites, abonneediensten op het web, boeken, naslagwerken, tijdschriftartikelen en instanties te raadplegen.

Voor de beantwoording van vragen werkt

Al@din met vier niveaus. Wie een vraag heeft kan die eerst stellen bij de Kennisbank. Hierin bevinden zich alle oude vragen en antwoorden. Als de vraag niet eerder gesteld is, kan hij verstuurd worden en komt hij terecht bij de dichtstbijzijnde bibliotheek. Als voor de vraag specialistische kennis nodig is, dan gaat de vraag een niveau hogerop naar een op dat gebied gespecialiseerde bibliothecaris. Tenslotte wordt er gebruik gemaakt van externe deskundigen zoals de Universiteit van Amsterdam.

www.aladin.bibliotheek.nl

www.literatuurplein.nl

www.literatuurplein.nl is een digitaal kennis- en ontmoetingsplein voor de literatuur. Het richt zich zowel tot lezers die op zoek zijn naar informatie (zoals scholieren of docenten) of op de hoogte willen blijven van ontwikkelingen als tot de lezers die door deelnemen aan leeskringen, literaire cursussen of schrijfcursus-

sen ook actief in de weer zijn met literatuur. De website bevat onder andere een literaire agenda en verwijzingen naar een groot aantal schrijvers. Bovendien is er veel ruimte ingeruimd voor het literaire nieuws.

www.literatuurplein.nl

Zoek & Boek

Vanaf april 2007 hebben bibliotheekleden de beschikking over miljoenen boeken, tijdschriften, cd's, muziek-dvd's en muziekpartituren. Dankzij *zoek&boek* kunnen bibliotheekleden deze materialen online aanvragen bij elke bibliotheek in Nederland. Met *zoek&boek* hebben bibliotheekleden via internet toegang tot 35 miljoen boeken, cd's, muziek-dvd's en muziekpartituren: 24 uur per dag, zeven dagen per week en vanuit huis. Zoek & Boek wordt met een mediacampagne ge-

lanceerd. Voor bibliotheekleden is er een speciale prijsvraag. Inzenders van de goede antwoorden maken kans op een geheel verzorgd weekend Parijs voor twee personen, inclusief retourtickets voor de TGV en twee hotelovernachtingen. Naast deze hoofdprijs worden nog vijftig exemplaren verloot van *De wandelaar*, de succesvolle nieuwe roman van Adriaan van Dis, die zich in Parijs afspeelt. U vindt *zoek&boek* op de website van uw eigen bibliotheek of op www.bibliotheek.nl.

Alles over boeken en lezen

Het Leesplein (www.leesplein.nl) is een belangrijk verzamelpunt voor leesbevordering ten behoeve van kinderen en jongeren (0 tot 16) op het internet. Er is van alles te vinden wat maar enigszins te maken heeft met jeugdboeken en lezen.

Er zijn vier ingangen. Een voor peuters, een voor 6- tot 12-jarigen, een voor 12- tot 16-jarigen en een voor volwassenen (laten lezen). De allerjongsten vinden er enkele boekenspelletjes en kleurplaten. Daar kunnen ze zelf mee

aan de slag. Voor volwassenen is er informatie over voorlezen, boeken, thema's, en tips bij boeken. Voor de 6- tot 16-jarige zijn er allemaal tips opgenomen. Tips om te lezen, om te doen of om naar te kijken. Er is een aparte ingang voor 6- tot 12-jarige en voor 12- tot 16-jarige. Tot slot is er een deel voor volwassenen. Met nieuws, voorstellingen, boekentips, informatie over voorlezen, leesniveau's, enz.

www.leesplein.nl

Educatie voor nul- tot zesjarige

De openbare bibliotheken onderhouden of ondersteunen een aantal websites voor deze doelgroep, bijvoorbeeld:

www.peuterboekenplein.nl; www.nationale-voorleesdagen.nl en www.voorleesvogel.nl.

Achter de laatste website schuilt een voorleesprogramma dat kinderen de kans geeft uit te

groeien tot enthousiaste lezers. Het stimuleert ouders om met meer plezier voor te lezen en ondersteunt professionals die werken met vve. Het voorleesprogramma De Voorleesvogel is een initiatief van de bibliotheken van de vier grote steden: Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam, met steun van Stichting Lezen.

Jeugdkrakers competitie

De Nationale Jeugdkrakerscompetitie is een zoekwedstrijd op internet waarbij leerlingen van groep 8 met elkaar de strijd aangaan. De wedstrijd wordt georganiseerd door de Vereniging van Openbare Bibliotheken in samenwerking met Schoolbieb.nl. In 2006 namen meer dan 300 scholen deel aan de competitie. De gestelde leerdoelen zijn onder meer: internet gebruiken als een belangrijke informatiebron voor het maken van werkstukken en spreekbeurten; zelfstandig leren zoeken op internet met behulp van belangrijke bronnen

voor de jeugd en zoekmachines; - kennismaken met veel gebruikte functies van internet zoals mailen, het binnenhalen van stukken tekst en afbeeldingen enz. Ter illustratie een vraag die in 2006 is gesteld: Jasper moet een spreekbeurt maken over het gebit. Veel mensen vinden gawe en witte tanden heel belangrijk. Maar in sommige landen waren vroeger zwarte tanden juist heel erg in de mode. Vraag: waarom wilden vrouwen in o.a. Japan vroeger zwarte tanden hebben? Meer informatie via www.jeugdkrakers.bibliotheek.nl.

Bibliotheken in brede scholen

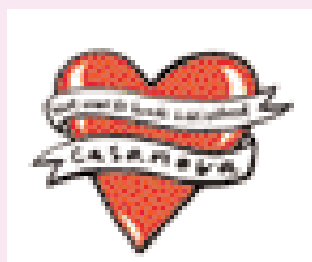
Casanova werkte van 1784 tot 1797 als bibliothecaris voor de graaf van Waldstein op het kasteel Dux in Bohemen. Zijn naam kan ook gelezen worden als 'casa nova': 'nieuw huis', wat symbool staat voor vernieuwing. Het project Casanova heeft als doel vragen, antwoorden en ervaringsgegevens die van belang zijn bij de participatie van een bibliotheek binnen een brede school via een kennisnetwerk en/of

persoonlijke consultatie aan elkaar te koppelen. Het Casanova project wordt uitgevoerd in opdracht van de Vereniging van Openbare Bibliotheken en gefinancierd door het ministerie van OCW, mede in het kader van Operatie Jong. Meer informatie over het project en over de deelname van bibliotheken in brede scholen kunt u vinden via de website www.debibliotheken.nl/casanova.

Boekenpret en Fantasia

Boekenpret is een methode om jonge kinderen en hun ouders te laten ontdekken dat je veel plezier kunt beleven aan voorlezen. De bedoeling is de taalontwikkeling te stimuleren, waardoor de aansluiting bij het (lees)onderwijs vergemakkelijkt wordt en de kinderen de gelegenheid krijgen zich uiteindelijk te ontwikkelen tot goede lezers. Boekenpret is vooral gericht op autochtone en allochtone gezin-

nen waar weinig aandacht is voor (voor) lezen. Ouders van kinderen in de leeftijd van 0-6 jaar worden via de beroepskrachten, verbonden aan instellingen voor kinderopvang, bibliotheken en scholen, gestimuleerd om thuis voor te lezen. Fantasia is een tegenhanger van boekenpret en is bedoeld om de leesmotivatie van kinderen van 4-12 jaar te bevorderen. Meer informatie via www.boekenpret.nl.

didaktief

OPINIE EN ONDERZOEK VOOR DE SCHOOLPRAKTIJK

Deze special over school en bibliotheek is gemaakt door de redactie van Didaktief en medewerkers van de Vereniging Openbare Bibliotheken en het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing.

De special is betaald door het procesbureau Bibliotheekvernieuwing.

Coördinatie:	Monique Marreveld
Auteurs:	Annemieke ter Beek, Monique Marreveld, Carolien Nout, Bea Ros, Norma Verheijen
Eindredactie:	Monique Marreveld
Omslagfoto:	Humantouchphoto
Vormgeving:	Fizz NMS

De special is verschenen in Didaktief, april 2007, en is niet los verkrijgbaar.

Voor meer informatie over specials kunt u zich wenden tot de redactie van Didaktief, Molukkenstraat 200, 1098 TW Amsterdam, tel. 020 – 59 000 99, fax 020 – 59 000 98, www.didaktief.nl.

De redactie dankt de volgende sponsors:

Procesbureau Bibliotheekvernieuwing
 Postbus 85518
 2508 CE Den Haag
 telefoon: 070 - 311 58 30
 fax: 070 – 346 24 09
 e-mail: a.terbeek@bibliotheekvernieuwing.nl
 website: www.bibliotheekvernieuwing.nl

Vereniging van Openbare Bibliotheken
 Grote Marktstraat 43
 Postbus 16146
 2500 BC Den Haag
 Telefoon 070 309 01 00
infodesk@debibliotheken.nl
www.debibliotheken.nl

